

Z OBSAHU

L.Bydžovská: E. H. Gombrich v Praze

C. Pendergast: The College Art Association-
organizace s mnoha funkcemiI.Kyzourová: Znovuotevření Strahovské
obrazárnyJ.T.Kotalík: Uměleckohistorická společnost
a památková péče

I.Muchka: Textové editory dnes a zítra

Editorial: bienvenue aux créatifs!

Titulek tohoto editoria je tentokrát vypůjčen ze zcela jiného soudku, než v případě klasické ironie Ch. Dickense v minulém čísle. Jde o reklamní slogan počítačové firmy Aldus, která pokračuje v líčení svého produktu následovně: "Aldus Press sait aussi reconnaître et encourager les aptitudes créatives de ses utilisateurs." Nechceme samozřejmě připodobňovat náš Bulletin k uvedenému výrobku, ani Váš k jeho "uživatelům", nicméně připadnost tohoto výroku k naší situaci nám připadá zřejmá.

Ad 1/ Bienvenue aux créatifs! : Víáme a potřebujeme v této společnosti členy tvořivé a tvůrčí, nikoli apatické či destruktivní. Žádná dobrovolná společnost dnešních dnů v ČR si nemůže dovořit pokračovat stylem oněch pseudodobrovolných takzvaných organizací, v nichž většina z nás odžila značnou část svého života. Ať už budeme chápat naši společnost více jako "účenou" nebo více jako "odborovou" či "komorovou" či "stavovskou" mělo by nám být jasno, že těm, kterým není lhostejný osud oboru nezbytné, než se sdružit a o něco usilovat společně, v "komunitě", "societě", obci, kruhu či jak to nazýváme. Je lehce absurdní, abychom toto rozhodnutí zvažovali na prahu každého nového roku - zatím to tak podle počtu členů vypadá. Nemáme zájem o "sezónní" členy, kteří pečlivě zvažují výhody, jaké by případné členství přineslo konkrétně jim. Chceme spolupracovat stabilizovaný okruh lidí, kteří k sobě mají profesní i jinak "světónázorové" blízko a je nám z tohoto hlediska jedno, zda nás bude 60 nebo 600. (rakouští kolegové to říkají jadrně: parteipolitisch unabhangige Kunsthistorikerverband, der sich als Standesvertretung versteht). Bohužel už to tak jedno není z důvodů praktických. Jestliže chceme fungovat - sdílet si názory a informace (ať už na setkáních či písemně), komunikovat s vnějším světem, potřebujeme alespoň minimální "pisárnu", "redakci", "výpravnu", která se o to bude starat. Je jedno zda bude používat výraz "tajemnice", která je jen převodem latinské "sekretářky" nebo nějaký jiný. Důležité je, že takovou sílu nyní máme (srv. kontaktní adresu, tel. a fax v tiráži). Ačkoli není rozhodně přelácaná, není ani zadarmo. Právě tak xerox a drasticky zviřené pořizování nejsou položky metafyzické ale reálné. Jestliže jsme se rozhodli zvětšit rozsah Bulletinu a nechceme být odkázáni na subvence či peníze

LENKA BYDŽOVSKÁ:

ERNST H. GOMBRICH V PRAZE

Na pozvání Sředoevropské univerzity přijel letos v dubnu do Prahy profesor Ernst Gombrich z Warburgova institutu v Londýně. 7. dubna proslavil v Aneřském klášteře přednášku nazvanou, "Beyond Realism: Metaphysical and Mystical Trends in 20th Century Art Theory", která byla určena nejen pro posluchače Sředoevropské univerzity, ale pro celou uměleckohistorickou veřejnost.

Jak napovídá název pražské přednášky, profesor Gombrich sledoval vznik a vývoj moderních uměleckých hnutí, která se odklonila od realismu, z hlediska jejich vztahu k dobovým uměleckým teoriím. Zdůraznil, že hovoří jako historik umění, zabývající se fakty (v daném případě zejména výroky umělců a teoretiků nebo svědectvím jejich současníků), nikoli jako umělecký kritik, propagující určitý směr. Na celé řadě příkladů

vnímání ve prospěch vyšší pravdy ovládlo uměleckou teorii různých moderních směrů v celém 20. století. Je však pozoruhodné, že "otec moderního umění", Paul Cézanne, varoval malíře před utonutím ve vágních spekulacích a pravou cestu viděl v pozorování a studování přírody. Je ironií, že to, co Aurier a jeho přátelé považovali za revoluční popření minulosti, bylo ve skutečnosti návratem k umělecké teorii, která platila téměř tři sta let za oficiální filozofii uměleckých akademií a kterou radikálně zavrhl moderní hnutí 19. století - romantismus, realismus a impresionismus. Platonismus, který hájil Aurier, se ovšem lišil od platonismu uměleckých akademií v důležitém bodě: požadavek ideální krásy nahradil touhou po tajemství. Tím se přiblížil novoplatónské tradici, včetně obdivu k esoterickým symbolům východních náboženství, který byl charakteristický i pro další vývoj moderního umění.

Odkazy některých kritiků na Plátónovu metafyziku jako na

ukázal, že na rozdíl od nepochybně novátorské výtvarné praxe moderních umělců byly jejich doprovodné teorie výrazem myšlenkového eklekticismu, a doporučil číst je mnohem kritičtěji než dosud. Při zkoumání důvodů, proč se právě k nim moderní autoři uchýlovali, vystihl některé podstatné rysy modernismu.

Ačkoli se zrod moderního umění často spojuje s impresionismem, impresionisté nikdy nechtěli popřít princip realistického zobrazování skutečnosti. V úsilí o malířské napodobení způsobu, jakým člověk vidí svět kolem sebe, využívali vědeckých poznatků o světle a odrazu. Nejprve sice šokovali publikum, ale zanedlouho si získali značnou popularitu. Skutečný zlom s realistickou tradicí uskutečnila až následující generace, která v 90. letech minulého století hledala alternativní cestu v opozici k již etablovanému impresionismu. Odvrat od realismu byl podpořen objevem japonského umění a umění primitivních národů. Krize vyvolala potřebu nové teorie umění, která skoncovala s požadavkem napodobování přírody a soustředila se na metafyzické a mystické proudy ve filozofii. Mluví o ní mladý básník a umělecký kritik G.A. Aurier, vyhlásil roku 1890 začátek nové éry, která odmítá výsledky experimentální vědy - s odvoláním na Plátóna, podle něhož je svět vnímaný smysly jen světem stínů. Toto odmítnutí smyslového

nejlepší způsob, jak pochopit Picassovu tvorbu, zpochybnil Ernst Gombrich citací opomíjeného, satiricky laděného svědectví Leo Steina o tom, že Picasso se sice snažil zdůvodňovat kubistické postupy platónskými poučkami, ale ve skutečnosti jim vlastně nerozuměl. Připomněl však, že podle Henry Kahnweiler byl stále zanícenějším novoplatonikem Juan Gris. Kahnweilerovo nadšení pro kubismus přitom vycházelo z jiné metafyzické filozofie - z Hegelovy romantické filozofie dějin, jejíž mystické utopičnosti věřil Kahnweiler za víru v nadcházející triumf kubismu. Pojem avantgardy v umění přímo souvisel s přesvědčením o umělecké úloze předvídat a zobrazovat budoucnost. Touto apokalyptickou vizí nového věku a nového člověka se inspiroval také italský futurismus, využívající k sugesci rychlého pohybu formálních výdobytků kubismu. Ke skutečnému prolnutí kubismu s hegelovskou utopií došlo v Rusku před bolševickou revolucí, především u Maleviče. Rovněž jeho suprematismus byl výrazem víry v nového člověka. Kandinský, usazený v Mnichově, se otevřeně hlásil k metafyzickým a spiritualistickým podnětům. Jeho umělecké krédo, vyjádřené ve spise Über das Geistige in der Kunst, vycházelo z theosofických zkušeností a experimentů, na nichž založil svou naději v novou podobu umění. Stejný přístup lze prokázat i u Mondriana, který byl od roku 1909 členem

Theosofické společnosti a přes nesváry s dalšími členy sekty vyhlašoval neoplasticismus za ryze theosofické umění v pravém slova smyslu. Jeho experimentování s elementárními formami a s primárními barvami nebylo čistě estetickou hrou, ale vázalo se k univerzálnímu principu rovnováhy protikladů.

Ne všichni umělci podobného přesvědčení se zřekli vztahu k přirozenému světu. Franz Marc věřil, že našel ztracený ráj nevinnosti v duších zvířat. Tvrdil, že umění musí být metafyzické, musí se osvobodit od lidských účelů a lidské vůle. Malovat koně znamenalo pro Marca osvobodit se od iluze smyslu a vyjádřit absolutní esenci, dleci za jevem, který člověk vnímá. Výroky Paula Kleea jasně ukazují jeho spojení s metafyzickou filozofií, počínaje nejčastěji citovanou myšlenkou, že umění nezobrazuje viditelné, ale činí viditelným. Klee věřil, že umělec má pátrat po esenci věcí, nikoli však odkrýváním věčných a neměnných platónských idejí, ale tvůrčím procesem, podle formativního principu srovnatelného s přírodou. Tato formulace se vztahuje k aristotelskému pojmu *entelechie*. Na rozdíl od Aristotela však Klee sdílel dobovou nedůvěru v rozumové poznání a nejvyšší sféry vyhradil pro tajemství.

Také surrealismus souvisel s metafyzickými a mystickými trendy. Z prestižních důvodů se odvolával na Freuda (který však odmítal být patronem tohoto hnutí), nicméně kořeny surrealismu sahají opět až k Platónovi a k jeho představě básníka, jenž se ve stavu božského vytržení odhalují skrytá tajemství. Bizarní obrazy, které se objevují ve snech, se mohou stát ekvivalentem temných symbolů, v nichž proroci hovořili o Božském. Tuto starou doktrínu propojil s Freudovými objevy jeho žák a soupeř Jung svým objevem kolektivního nevědomí, zprostředkujícího poselství z Absolutna. S jungovskou analýzou se seznámil i Jackson Pollock: zdá se, že přispěla k jeho pochopení symbolů indiánského umění jako ztělesnění prastaré moudrosti a že rituální obrazy v písku mohly do jisté míry inspirovat jeho akční malbu. Poválečné umění bylo fascinováno další větví východního mysticismu - japonským zenovým buddhismem s jeho láskou k paradoxu a kultem spontaneity.

I když není pochyb o hodnotě mistrovských děl moderního výtvarného umění, nelze totéž tvrdit o doprovodných textech, které se ve své kontinuitě, a dokonce monotónnosti vztahují zpět k dominantní akademické umělecké teorii porenesanční Ev-

ropy. Je tu ovšem podstatný rozdíl mezi teoretiky ze 17. století jako Bellori a jejich následovníky ve 20. století. Zatímco v dřívějších dobách novoplatonismus v zásadě souzněl s oficiálně uznávanou vírou, neboť mohl být interpretován jako jedna z verzí křesťanství, 20. století nebylo ani stoletím křesťanským, ani mystickým. I se skepsí ke generalizaci je možné se shodnout, že triumf vědy a techniky v našem století neměl v historii obdobu. Tato situace poznamenala architekturu, poskytla jí nové technologie, postavila ji před nové úkoly. Naproti tomu výtvarné umění zůstalo stranou a jeho představitelé se sdružili do sekt, opouštějících dobových trendů. Podle Gombricha není obtížné vysvětlit, proč se mladí umělci na konci minulého století odvrátili od impresionismu: vážné pochybnosti o uměleckém hnutí, které chtělo téměř vědeckými postupy zachytit vizuální dojmy, vzbudil vývoj fotografie. V platonismu a jeho odnožích našli umělci a kritici alternativní teorii, která nepřikládala význam studiu jevů, ale směřovala umělce k méně běžným cílům. Umělci potřebovali teoretickou podporu k tomu, aby opustili realismus, a potřebovali ji tím víc, čím víc se jejich úsilí střetávalo s nepochopením publika. Navíc jim jistě bylo příjemné cítit se jako zsvěcení, kteří znají tajemství skrytá ostatním smrtelníkům. Co vypadalo jako slabina těchto esoterických teorií umění, bylo možná ve skutečnosti jejich silnou stránkou: dodávaly umělcům odvahu, aby opustili vyšlapanou stezku, ale neurčovaly mu, kam má jít. Téměř každý odklon od realismu lze ospravedlnit a odůvodnit odkazem na vyšší vědění. Za ochrannou clonou metafyzických a mystických sloganů se mohl umělec věnovat autonomním výtvarným problémům, experimentům, které se zdály slibné z čistě uměleckého hlediska, jako byl kubismus, expresionismus, abstraktní umění nebo surrealismus. Avšak ne všichni umělci tohoto století potřebovali zázemí teorie k tomu, aby šli vlastní cestou. Ať již Picasso flirtoval s novoplatonismem či nikoli, brzy našel sílu stát se nezávislým tvůrcem. Gombrichův přítel Oskar Kokoschka, ač novátor, odsuzoval umělecká hnutí, která se odvrátila od studia přírody, a čelil jim svou salcburskou „školou vidění“. Podle Gombrichova názoru měl Cézanne pravdu, když varoval malíře před důvěrou v teorie, které vypracovali „letterati“. Kritik asi nemůže posloužit výkonnému umělci lépe, než když mu pomůže osvobodit se od hesel minulosti, zvláště když se vydávají za signály budoucnosti.

Foto: Jan Michl, Oslo

CAROL PENDERGAST: THE COLLEGE ART ASSOCIATION: ORGANIZACE S MNOHA FUNKCEMI¹

The College Art Association (CAA) je mnohoúčelová organizace, jejímž cílem je poskytovat služby, podporovat zájmové skupiny a sponzorovat programy pro historiky umění, umělce a muzejní pracovníky v Severní Americe a ve světě.

V USA existují stovky asociací, které poskytují fórum a služby pro specializované zájmové oblasti v humanitních vědách, jako kupř. Renaissance Association of North America, nebo The Haskins Society. Některé z těchto společností se zaměřují na určitou geografickou oblast, jako kupříkladu Lowlands Society, jiné na určitý žánr nebo období. Většina badatelů náleží k několika společnostem, podle jejich osobních zájmových preferencí. Tyto společnosti zpravidla pořádají každoroční setkání, kterých se členové účastní aby přednesli referát nebo vyslechli příspěvky svých kolegů, sdružovali se k profesionálním, institucionálním nebo osobním cílům, setkali se se starými přáteli nebo potkali nové kolegy a věnovali se několikadenním stimulujícím diskusím. Někdy jsou setkání pořádána v instituci, která je hlavním sponzorem asociace. Např. International Center of Medieval Art pořádá každoroční setkání počátkem května v Medieval Institute, Western Michigan University v Kalamazoo, Missouri. Jiné, jako kongresy CAA, jsou pořádány v různých velkých městech nebo univerzitách po celých USA, v Kanadě, nebo občas v Evropě.

Jednou z nejdůležitějších funkcí těchto společností je „vytváření sítí“. Tento pojem pochází z oblasti komunikace, ale postupně nabyl mnohem širšího významu než jen dialog s jinými lidmi. Vytváření sítí, znamená vytváření zájmových skupin, interakci mezi jednotlivci, které spojuje nějaké společné profesionální pouto. Toto pouto může být institucionální: vedoucí dvou kateder z různých univerzit mohou diskutovat společné problémy správy a navzájem si vyměňovat názory na řešení těchto problémů. Zájmová skupina může být také vztažena k oblasti studí: je potěšitelné, když mohou potkat medievalistu z jiné instituce, abych se s ním pobavil o společných zájmech v našem oboru, o výuce, nebo o specifickém aspektu odborné činnosti. Jak profesní, tak osobní zájmy často spolupůsobí při utváření „sítí“ vztahů. Umělci, kritici, nebo historici umění se specifickými zájmy přicházejí rok po roce na stejný kongres či konferenci, vzájemně se poznávají a mohou se stát dobrými přáteli. Tato přátelství utvářejí matici spojení přes celou zemi nebo i mezinárodně, když někdo hledá zaměstnání, doporučení, informaci a vzájemnou podporu.

CAA, která byla založena roku 1911, je největší asociací, která soustřeďuje všechny zájmové oblasti ve výtvarném umění a umělecké kritice a její spektrum je dostatečně široké, aby pokrývalo jak aktivní umělce, tak badatele. Mezi její členy se počítají ti, jejichž povolání či záliba zahrnuje „uměleckou praxi, výuku a výzkum v oblasti výtvarného umění a humanitních věd“. Cílem CAA je „podporovat vynikající výsledky v badatelské práci a výuce v oblasti historie a kritiky výtvarného umění a v tvořivosti a technických dovednostech ve vyučování a praxi výtvarného umění“.

Editorial: bienvenue aux créatifs! (dokončení)
inzerentů (i když nějde o to, že bychom se tomu a priori bránili), pak nám zbývá udržet rovnováhu mezi příjmy a výdaji např. rozšířením členské základny, (což se netýká studentů, protože jejich příspěvek fakticky pokrývá jenom materiálové náklady na Bulletin.)

Ad 2/Encourager les aptitudes créatives de ses utilisateurs: Ať již by činnost společnosti měla být jakkoli mnohostranná, určitým viditelným a hmatatelným symbolem jejího života je nicméně hlavně její periodikum (tak jako tomu bylo v případě Ročenky Kruhu pro pěstování dějin umění, nebo v případě periodik umělecko-historických spolků na západě) byl se zatím s tu- i cizozemskými periodikami nemůžeme srovnávat. Má to (jako tolik jiných věcí v životě) dvě stránky - obsahovou a formální (duchovní a materiální). Důležitější je rozhodně to první - jestliže budeme schopni Bulletinem "podněcovat tvořivost schopnosti členů", zejména v tom smyslu, aby se z nich stali jeho přispěvatelé, pak se není třeba obávat ani o to, zda se naleznou prostředky, jak pro takové příspěvky najít typograficky odpovídající (nejlépe offsetovou), oborově přiměřenou a stavovskými důstojnou platformu.

P.S. O tom, jak dopadá náš "nábor" Vás budeme informovat příště. Jak dopadne můžete rozhodnout i vy, jestliže osobně členství v UHS doporučíte odborným pracovníkům Vašich institucí a ve svém okolí.

ODBOBNÁ SETKÁNÍ

Rozprava o baroku

Kolokvium o barokním umění na území severozápadně od Prahy se uskutečnilo 7. 4. 1993 ve výstavním sále Vlastivědného muzea ve Slaném, kde probíhala výstava Umění baroka a 19. století na Zlonicku. Expozice byla tento den u příležitosti milénia břevnovského kláštera doplněna o nově restaurované obrazy Jana Karla Kováře (Smrt sv. Benedikta, Sítí sv. Barbory) a sochu sv. Josefa od Karla Josefa Hiemla z původního kostela na Kladně (vše kolem r. 1740). Účastníky setkání přivítal přednosta Okresního úřadu Kladno Václav Mikulecký, který rovněž převzal nad kolokviem záštitu. Následovala prohlídka výstavy, již doplnil videozáznam o památkách baroka na Zlonicku (Vladimír Přibyl OkÚ Kladno, Karel Pazdlerka OM Kladno).

Mojmír Horyna (FF UK Praha) v úvodní přednášce Kaple sv. Floriána na Kladně a pozdní dílo K. I. Dientzenhofera upozornil na to, že návrh kladenské kaple je vyjádřením dispozičního typu, který se výrazně uplatnil v pozdní fázi Dientzenhoferovy tvorby. Tento centralizující princip využil K. I. Dientzenhofer u závěru malostranského kostela sv. Mikuláše (1737 - 1753?), následně u komplikovanější varianty centrální kaple sv. Kříže ve Stodůlkách u Prahy (1743 - 1754) a v základním rozvíhí u drobné stavby márnice v Pašutkách (realizována 1752). Mojmír Horyna rovněž připomněl genezi a starší podněty tohoto řešení v české barokní architektuře. Zastavil se zejména u obdobného krystalického geometrického schématu, uplatněného Janem Blažejem Santínem u konventního kostela v Kladně. Jan Šlovíček (NTM Praha) se ve svém příspěvku Loretánská idea a barokní historismus u Martiniců v době pobělohorské obíral jak aktivitou Jaroslava Bořity z Martinic (+1649), tak jeho syna Bernarda Ignáce z Martinic (+1685). U prvního poukázal na úsilí o záchranu a rozšíření úcty ke Staroboleslavskému Paládiu a na zbožný vztah k P. Marii Pasovské (Pomocné), pod jejíž ochranu se uchýlil Jaroslav Bořita ve svém exilu v Pasově. Referent zároveň podtrhl účast Jaroslava Bořity z Martinic při založení prvé loretánské kaple kanonického typu v Čechách - v Hájku u Prahy. U jedné z nejpřednějších osobností pobělohorských Čech - Bernarda Ignáce z Martinic - zase zdůraznil jeho konceptní přístup při protireformační obnově dřívějšího utrakvistického královského města Slaného, které se pro svůj protuhabsburský postoj stalo poddanským městem Martiniců. Založení a situování loretánské kaple, kaple

Božího hrobu a Kalvárie na Slánské hoře odpovídalo duchu historizující krajinné barokní symboliky "posvátných hor", které uplatnil o něco dříve Dietrichštejn v Mikulově, s nímž byl Bernard Ingriac z Martinic v příbuzenském vztahu (druhá manželka Polyxena z Dietrichštejna). Zmíněna byla rovněž loretánská kaple v Hořovicích, aktivita Bernarda Ignáce z Martinic při výzdobě Svaté Hory u Příbrami a nakonec i aktivita při svatořečení sv. Jana Nepomuckého. Příspěvek Anny Rollové (NG Praha) Barokní freskaři ve dvou lokalitách severozápadně od Prahy - Siard František Nosecký a Jan Václav Spitzer, potvrdil zvýšený zájem o poznání barokní fresky v Čechách. Nejdříve se A. Rollová zastavila u díla Noseckého v rezidenci strahovské kanonie v Pátku u Loun. Přemalované a neudržované fresky (kol. r. 1730) vypovídají o tom, že i zde Nosecký uplatnil výraznou invenci při řešení neobvyklých výjevů, kterou si doplňoval studiem literatury v bohaté strahovské knihovně. Některé jeho práce v rektoriu rezidence předjírají svými přírodními náměty výzdobu strahovské opatské jídelny. V průběhu semináře byla domluvena mezi A. Rollovou a pracovníky Památkového ústavu severních Čech iniciativa k záchraně a dokončení restaurování Noseckého fresky v Pátku. Dopolední program semináře uzavřel přednáškou Kaple piaristické koleje ve Sláněm Pavel Preiss (NG Praha), již pronesl před jejím hlavním oltářem.

Na základě archivních pramenů (zejména podrobné kroniky piaristů) rekonstruoval uměleckohistorické proměny kaple. Prvním novým zjištěním byla účast "sochaře z Kosmonos" palmě Martina Jelínka, jenž dodal sochy pro postranní oltáře piaristické kaple v roce 1726. Tyto oltáře zanikly a Pavel Preiss dal podnět k případnému znovunalezení Jelínkových soch. Zlacené sochy sv. Anny a sv. Josefa včetně další sochařské výzdoby na hlavním oltáři připsal, rovněž na základě archivního studia, Františku Ignáci Weissovi, který společně s novoměstským truhlářem Pavlem Widemanem dokončil práce na oltáři o velikonočních r. 1727. Přednáška gradovala slohovým rozбором a interpretací hlavního oltářního obrazu - Zasnoubení P. Marie, jenž namaloval Carlo Innocenzo Carloni rovněž v roce 1727. Autorství tohoto díla bylo sice v regionální literatuře uváděno, ale při zpracování vědeckých katalogů o tomto italském malíři badatelům uniklo. Vedle připomenutí další aktivity Carloniho na našem území (např. obraz sv. Jana Nepomuckého ve Smiřicích) učinil P. Preiss i krátký exkurs o svatojosefské úctě v baroku. Rovněž byla oceněna i zdiřlá restaurace slánského obrazu Pavlem Blatným, jenž se setkání rovněž zúčastnil. O přestávce kolokvia byl promítán videozáznam o nově odkrytých freskách Jana Karla Kováře v bývalé rezidenci břevnovských benediktinů na Kladně a Vl. Přibyl o nich podal krátkou informaci.

Odpolední program zahájil Jan Royt (FF UK Praha) několika poznámkami k vystaveným barokním dílům ze Zlonicka. Potvrdil hodnotu raně barokního kalichu ze Zlonic (č. kat. 29), na kterém je zasažena smaltová destička se sv. Janem Nepomuckým a jenž je evidován v knize záduší v roce 1695. Zobrazení světe českého

CAA napomáhá výměně ideí, propaguje vzdělání ve výtvarném umění, zastupuje členstvo v otázkách dotýkajících se výtvarného umění a humanitních věd - jako např. v nezávislé debatě o cenzuře a federální podpoře výstav v USA. Poskytuje rovněž příležitosti pro publikování výsledků badatelské práce, kritiky a teoretických prací umělců, napomáhá rozvíjení profesionální kariéry a profesionálnímu postupu, identifikuje a rozvíjí zdroje financování, oceňuje vynikající výsledky umělců, historiků umění a kritiků a stanovuje vysoké etické standardy ve výkonu profese svých členů.

PUBLIKACE

CAA vydává 6x ročně zpravodaj, CAA NEWS, který přináší informace o aktivitách a úspěších členů - o výstavách, badatelské činnosti, významných aktivitách ve výuce, grantech. Zpravodaj zahrnuje též detaily o akcích společností, finančních zdrojích, budoucích konferencích a zprávu o legislativě či otázkách, které se dotýkají členů CAA.

CAA vydává Art Bulletin, prestižní čtvrtletník pro uměleckohistorické bádání. Články předních badatelů z každé oblasti dějin umění, historie architektury a výtvarné kritiky pokrývají témata od starověkého umění po sémiologii. Art Journal, vydávaný od roku 1941, se soustřeďuje na metodologické, kritické a estetické otázky v umění 19. a 20. století. Vychází čtvrtletně v monotematických číslech. Číslo z poslední doby bylo věnováno cenzuře v umění, ekologii a umění, původnímu americkému umění. CAA Monograph Series, publikované od roku 1944, jsou knižní studie ze všech oblastí dějin umění, sponzorované publikacemi CAA. The Millar Meiss Publication Fund udílí granty akademickým nakladatelstvím k poskytnutí finanční záruky na publikování vědeckých titulů členů CAA. Abstracts and Problem Statements jsou publikované synopse referátů z každoročních konferencí CAA.

KONFERENCE CAA

Výroční konference CAA je jediné celonárodní fórum v oboru výtvarného umění, na němž se shromažďují učenici ze všech oblastí, stejně jako aktivní umělci a muzejní odborníci. Několik tisíc umělců, historiků umění, ředitelů muzeí a kurátorů, lektorů a administrátorů se shromáždí - pokaždé v jiném městě - aby prezentovali nejnovější výzkum, diskutovali o trendech v disciplíně, vyměňovali si názory a vyjadřovali se k profesním problémům. Účast v programech, předsednictví v sekcích či aktivní vystoupení je otevřeno pro všechny členy CAA.

Účast na konferenci probíhá následujícím způsobem: každý rok je zvolen koordinátor konference pro uměleckohistorická zasedání a koordinátor pro zasedání umělců. Během letních měsíců, jsou publikovány informace o konferenci s 18ti měsíčním předstihem. Do září si odpovědní koordinátoři vyžádají návrhy na jednotlivé sekce. Do poloviny zimy potom každý koordinátor zvolí definitivní témata sekcí, všem členům a členským institucím je rozeslána výzva k účasti, spolu se jmény a adresami předsedů jednotlivých sekcí a detailními pokyny. Obecné regule mj. stanoví, že: nikdo se nesmí aktivně účastnit ve více než jedné sekci, nesmí být prezentován již dříve publikovaný materiál apod. Návrhy referátů pro jednotlivé sekce se obvykle mají zasílat předsedům do 15. dubna, předsedové sekcí následně informují přihlášené o přijetí či odmítnutí jejich příspěvku a předávají koordinátorovi seznam účastníků a témat. Do 1. října musí být předána předsedům sekcí konečná verze abstraktů a do 1. prosince musí být odevzdány příspěvky. Samotná konference se koná v polovině února.²

V roce 1994 se výroční konference CAA bude konat v New Yorku, od 17 do 19. února.³ Bude mj. zahrnovat sekce: „Nový člověk a jeho stín: Ambivalence vůči technologii mezi dvěma světovými válkami“, „Multimediální instalace a veřejné/privátní instituce“, „Posvátný prostor: interdisciplinární výzkum“. Celkem bude prezentováno 92 specializovaných sekcí, každá v trvání jedna - jedna půl hodiny a dosud neurčený počet nespecifikovaných, otevřených akcí. Program sekcí bude publikován během podzimu.

Kromě sekcí konference rovněž zahrnuje burzu pracovních příležitostí, výstavky knih a pořeb pro výtvarníky, setkání

absolventů, setkání přidružených organizací a množství recepce a speciálních událostí, organizovaných místními uměleckými komunitami. Při ceremonii udílení cen jsou poctěni jednotlivci za významné příspěvky a jedinečné výsledky v umění a historii umění.

PROFESIONÁLNÍ ROZVOJ

CAA publikuje seznam pracovních příležitostí pro umělce, historiky umění a jiné profesionály z oblasti výtvarných umění v Severní Americe. CAA Careers vychází 6x ročně. Pracovní služba během konference CAA poskytuje čerstvé informace a typy pro uchazeče o zaměstnání. Zaměstnavatelé z celé země se zde shromažďují, aby vedli rozhovory s kandidáty. Konferenci navštěvuje každoročně takové množství lidí, že se vžil termín „trh na maso“ k označení intenzivní atmosféry trhu pracovních příležitostí, která prolíná akademickým aspektem konference. Seznamy univerzitních kursů v umění a dějinách umění, publikované CAA, poskytují synopsi o vzdělávacích příležitostech v oboru. Guidelines a Code of Ethic pomáhají regulovat otázky jako je používání toxických chemikálií ve výuce.

GRANTY

CAA sponzoruje pro své členy množství podpůrných finančních programů. Annual Conference Travel Grants jsou udělovány aby umožnily účast na konferenci. Professional Development Fellowships Program napomáhá členům CAA - příslušníkům menšinových skupin - v dokončení studií a získání hodností v oboru (MFA, PhD). CAA News publikuje seznam současných grantů, stipendií, rezidentur a konkursů pro umělce a historiky umění.

LEGISLATIVA

CAA aktivně informuje své členy o legislativních otázkách, které se týkají výtvarného umění a vyššího vzdělání. CAA spolupracuje s jinými organizacemi při informování zvolených funkcionářů a široké veřejnosti o hodnotách umění a humanitního vzdělání.

ČLENSTVÍ

Členství v CAA je otevřeno každému se zájmem o historii, dějiny umění a příbuzné disciplíny. Členství je na základě kalendářního roku, od 1. ledna do 31. prosince. Členem je možné se stát kdykoliv do 30. června každého roku. V současné době má Asociace cca 13 000 členů. Členské poplatky jsou odstupňovány v několika kategoriích, dle výše příjmů: standardní členství: přibližně \$ 50 ročně; společné členství: manželé, založené na společném příjmu; studentské členství: přibližně \$ 35 podporovatel, sponsor a patron: vyšší členství pro ty, kteří si přejí sponzorovat CAA dodatečnými vklady; doživotní členství: na základě prokázané oddanosti disciplíně; penzionovaný člen: pro osoby starší 65 let, kteří byli členy aspoň po dobu 10 let; přidružené členství: pro ty, jejichž hlavní profesionální identita leží mimo oblast zájmu CAA. Malé množství snížených poplatků je určeno těm, kteří si nemohou dovolit hradit plné členství. Každý člen dostává podle vlastního výběru buď Art Bulletin nebo Art Journal s tím, že druhá publikace je nabízena za sníženou cenu. Dále každý člen dostává CAA News, Careers, může užívat služeb umísťovací služby konference, žádat o granty, požívá redukováných cen publikací CAA, slevy v předplatném a dalších výhod.

VEDENÍ

CAA je řízena 25ti člennou Radou ředitelů, volenou členstvem, a podporuje rasovou diversitu, diversitu náboženství, národních skupin, sexuálních preferencí, fyzického omezení.⁴

Poznámky

¹ Dr. Carol Pendergast, Lowell University, MA. Informace byly poskytnuty laskavostí kanceláře CAA.

² Existuje přesný časový program sekcí, umožňující jednotlivým účastníkům účastnit se předem zvolených přednášek na různých sekcích. Je možné zakoupit zvukové nahrávky referátů.

³ Letošní konference se konala v Seattle, Washington, v roce 1995 se bude konat v San Antonio, New Mexico.

⁴ Účastníci konference mají možnost získat slevy na letenky a ubytování, registrační poplatky na konferenci činí cca \$ 50. Počet účastníků na konferencích v centrech dosahuje až 7000 osob, na vzdálenějších místech se zúčastňuje kolem 3000 osob.

⁵ Členové výboru jsou voleni na 3 roky, přičemž třetina členů rotuje každým rokem. Vzhledem k tomu, že cca 2/3 členstva tvoří výtvarní umělci, je tendence, aby zastoupení v radě tomu odpovídalo. Přeložil Ladislav Kesner ml.

IVANA KYZOUROVÁ: ZNOVUOTEVŘENÍ STRAHOVSKÉ OBRAZÁRNY

Po více než čtyřicet letch nedobrovolného rozptýlení budou moci návštěvníci kláštera premonstrátů na Strahově od podzimu, nejspíše od září tr., shlédnout průřezovou expozici nejvýznamnějších děl Strahovské obrazárny. Vzhledem k tomu, že nejen široká veřejnost, ale často ani odborníci dnes nemají přesnější představu o fondu a charakteru Strahovské obrazárny, pokusím se ji nejprve stručně charakterizovat.

Obrazárna dnes obsahuje více než tisíc děl různorodé kvality. Jejím jádrem jsou významné soubory maleb a plastiky české a středoevropské gotiky (Strahovská madona z doby před r. 1350, sv. Barbora z v. Strahovské z doby před r. 1420, Smrt P. Marie sakburského mistra z konce 15. století, Strahovský oltář od Mistra litoměřického oltáře, čtyři desky z rozebraného oltáře od Mistra velkého Navštívení, Doksanská archa, Judita z dílny L. Cranacha st.), nordolfského malířství (B. Spranger, J. Heintz, D. de Quade van Ravesteyn), českého a středoevropského barokního malířství (J. J. Hering, A. Stevens ze Steinfelsu, K. Škréta, J. J. Heinsch, M. Halbax, P. Brandl, V. V. Reiner) a rokokového malířství (N. Grund, F. K. Palko, A. Kern, M. J. Schmidt, A. Maulbertsch). Jednotlivými významnými obrazy jsou zastoupeny i holandská, flámská a italská malba 17. a 18. století (G. Dou, A. van Dyck-okruh, J. C. Loth, S. Ricci, P. Batoni). Hodnotný obrazový fond existoval v klášteře již na konci 18. století, kdy také došlo k zakoupení vůbec nejproslulejšího exponátu Strahovské obrazárny - Růžencové slavnosti od Albrechta Dürera - opatem Václavem Mayerem (od r. 1934 v Národní galerii). K nejmohutnějšímu rozmachu obrazárny však dochází po nástupu opata Jeronýma Zeidlera (1834 - 1870), kdy byla získána řada významných děl a kdy byl také pořízen historicky cenný katalog obrazárny.

V první polovině 20. století byla strahovskými sbírkami obsláha řada významných výstav gotického a barokního umění (např. Madona 1935, Pražské baroko 1938). V roce 1931 vyšla reprezentativní, bohužel však velice výběrová publikace "Strahovská obrazárna" z pera předního českého historika umění A. Matějčka.

V r. 1950 dochází k rozchvácení sbírek, jejichž nejhodnotnější části převzala Národní galerie, Uměleckoprůmyslové muzeum a Památník národního písemnictví v Praze, ostatní obrazy a sbírkové předměty se dostaly do správy regionálních památkových ústavů. V letech 1973 a 1974 byla někdejší existence Strahovské obrazárny připomenuta výstavami "Strahovská obrazárna I a II" v kostele sv. Rocha na Strahově, které byly významným pokusem o znovupřání strahovských obrazových sbírek. Po roce 1989 byl fond obrazárny opětovně scelen v prostorách Strahovského kláštera.

Nová instalace Strahovské obrazárny se bude nacházet ve speciálně upraveném horním ambitu rájského dvora kláštera. Autorsky ji připravili Ivana Kyzourová a Pavel Kalina, kteří také zpracovali katalog. Výtvarně prostorové řešení, podmíněné charakterem historického prostoru (odkryté románské zdivo), do něhož není možné jakkoli stavebně zasáhnout, je dílem Josefa Dvorského. Jeho záměrem bylo dosáhnout souzvuku instalace s architekturou, a obrazy, již dávno vytržené ze svého původního

prostředí a odcizené svému původnímu poslání, znovu začlenit do nového "gesamkunstwerku", který oslabí trochu pejorativní chápání uměleckého díla jako pouhého očíslovaného exponátu a naopak zesílí kontakt obraz - divák.

Expozičním záměrem bylo ukázat významná díla českého malířství 14. - 19. století ve středoevropském a evropském kontextu, který je jedním z možných měřítek pro jejich kritické hodnocení. Při omezeném výstavním prostoru a snaze prezentovat alespoň trochu ucelené jednotky nebylo možné zajistit stejnoměrné zastoupení všech umělců i žánrů, podílejících se na fondu obrazárny. Důraz byl proto kladen na díla až dosud téměř neznámá (J. C. Loth) nebo nepřístupná, díla, jejichž kvality odhalila až restaurace, provedená pro účely výstavy již po návratu kláštera (J. J. Hering), a na díla, mající vztah k duchovnímu prostředí kláštera a dějinám obrazárny (A. Machek, J. Gruss). Z vystavených devadesáti osmi děl jich byla téměř

polovina vystavena ve stálých pražských i mimopražských expozicích Národní galerie, zbývající díla se nacházela v depozitářích těchto institucí nebo v depozitářích památkových ústavů na státních zámcích. Vznikl soubor uměleckých děl, který nejen že má svou logiku z hlediska uměleckohistorického, ale který také po dlouhé době znovu poskytuje představu o fondu strahovské sbírky. Třeba ještě dodat, že instalace se neomezuje na pasivní rekonstrukci někdejší podoby obrazárny, ale že ji díky pochopení strahovských premonstrátů bylo možné rozšířit o několik vynikajících zápůjček (Madona a sedící Bůh Otec z kostela sv. Jakuba v Jihlavě).

Strahovská obrazárna sama je součástí mohutného souboru uměleckých sbírek Strahovského kláštera, zahrnujících kromě ní ještě velkou kolekci grafiky a užitého umění. To bude na chystané expozici rovněž zastoupeno reprezentativním souborem, jehož výběr provedla Libuše Uřešlová. I zde byla k doplnění souboru děl využita možnost zápůjček, jmenovitě kalichů ze 14. století, pocházejících téměř jistě z kláštera premonstrátů v Milevsku. Návštěvníkům se tak naskytne možnost sledovat proměny vizuální percepcie a tvarování skutečně od gotiky k romantismu, jak zní podtitul připravované expozice.

ODBOŘNÁ SETKÁNÍ

baroka patří v tomto případě podle J. Royta mezi nejstarší na mešním kalichu u nás. Zároveň poukázal na obdobně provedené ciborium, které věnoval do Klosterneuburgu v roce 1676 Bernard Ignác z Martinic. Další závěry však předpokládají podrobný skobový a technologický průzkum. U votivního obrazu Valkouna z Adlaru z roku 1608 (č. kat. 27) upozomil na zobrazení olátní sochy Ukřižovaného, jehož předlohou byla nepodobybná skutečná pozdně gotická plastika, později zaniklá. V následném příspěvku Poutní místa a milostné obrazy na území severozápadně od Prahy se zastavil nejprve u výstavby historizujících katolických svatyní a upozomil na kolekci grafických předloh, které se staly skutečnými vzory pro tyto svatyně. Legendární cesty do Svaté země či do Lorety zase daly svatým chýšim a templům nezbytný náboženský a hagiografický podtext. (I tuto záležitost je však třeba posuzovat kriticky. Tak např. poměrně podrobný traktát Bernardina Amica - Trattato delle Pianta et Immagini de Sacri Edifici di Terra Santa, Florencie 1620 - patrně nesloužil jako předloha pro řadu Božích hrobů v Čechách - Slaný 1665, Horšovský Týn 1695, Praha - Petřín 1732, které vykazují dílčí společné rozdíly Amicova traktátu; pozn. V. Příbyl). U slánských koret ocenil úsilí stavebníka (Bernard Ignác z Martinic) o kompletní řešení, neboť ve Slaném není napodobena pouze vlastní santa casa, ale architektura Nejsvětější Trojice odpovídá v hlavních rysech poutnímu kostelu v italském Loretu (kresba z cestopisu Bedřicha z Donína). Pokud běží o účtu k mariánským poutním místům, má jistý primát františkánský konvent v Hájku, kde jsou zobrazena mariánská poutní místa z celé Evropy (Itálie, Francie, Španělsko), kdežto např. na Svaté Hoře nalezneme v ambitech zejména místa tuzemská. Vedle P. Marie družeké a později uctívané P. Marie tuřanské (Tuřany u Slaného) se zmiňuje Jan Royt opatřenechrobníků (poutní místosv. Izidor v Budenich). Jiří Dvorský (SG Praha) snesl ve svém příspěvku obraz "Smrt Jaroslava Bořity z Martinic" ve Slaném řadu historickým podnětů, kterými upřesnil a doplnil některé starší práce. Úvodem krátce připomněl historii Martinického oltáře (vznikl v roce 1600), který se původně nacházel v katedrále sv. Víta v Praze a v druhé polovině 19. věku byl odvezen do františkánského konventního kostela Nejsvětější Trojice ve Slaném. Nato se věnoval bočním olátním plátnům, zejména vyobrazení Martinicovy smrti (21. 11. 1649) a eschatologickému martinickému Memento mori na protější straně. Tato část oltáře byla "aktualizována" podle úmrtí příslušníků rodiny, kteří obdrželi řád zlatého rouha (na katafalku tři řady - Jaroslav Bořita +1649, Jiří Adam +1651, Bernard Ignác +1685). Příspěvek Jiřího Dvorského je zároveň výzvou k dalšímu průzkumu barokních děl s eschatologickou tematikou, v baroku nesmíme oblíbenou. Program kolokvia uzavřel Vít Vlnas (NG Praha) příspěvkem Poznámky k žánrové skladbě českých barokních obrazů. Jeho závěry se opíraly o fundovaný archivní průzkum inventáře umělecké sbírky litoměřických biskupů v porovnání s inventáři slavatovských kolekcí, čemínských souborů a soupisů sbírek Karla Lichtenštejna-Kastelkoma v Olomouci a Kroměříži. Vít Vlnas se postupně zabýval jednotlivými tematickými okruhy (náboženské náměty, portréty, antiky, bitevní výjevy, zátiší, lovecká tematika atd.). Na základě takto provedené analýzy je zřejmé, že skladby devíti vybraných obrazů nejeví podstatnější rozdíly. Tematická struktura biskupských sbírek totiž zjevně podléhala stejným vývojovým zákonitostem jako galerie světské aristokracie. Jak je z tohoto podrobnějšího výčtu patrné, splnilo slánské setkání historiků svůj cíl, tzn. navzájem si sdělili nové poznatky o barokním umění na severozápad od Prahy. Kolokvium zároveň důstojně uzavřelo výstavu ve slánském muzeu. Na závěr dali pořadatelé setkání podnět, aby se obdobná rozprava o baroku uskutečnila v dohledné době v jiném kraji a věří, že členové UHS přispějí, tak jako ve Slaném, opět k jejímu zdárnému průběhu. Ze setkání připravuje sborník, který je možné objednat na adrese: Okresní úřad Kladno, oddělení kultury a pam. péče, PSČ 27200 (tel. 0312/3357 dr. Jana Hladíková). Zároveň je zde možné získat katalog výstavy Umění baroka a 19. stol. na Zlonicku (cena 25 Kč + poštovné).

Vladimír Příbyl

Jiří T. Kotalík: Uměleckohistorická společnost a památková péče

Protože na otevřený dopis adresovaný náměstkovi primátora hl. m. Prahy a ministru kultury ČR ze dne 24.3. (viz Bulletin UHS č. 1/93, s. 7) nebylo dosud reagováno, projednal výbor tuto záležitost na svých zasedáních dne 23.4. a 8.5., zejména v souvislosti se jmenováním Památkové rady při Pražském ústavu památkové péče bez zástupců UHS. Výsledkem jednání byl dopis odeslaný dne 11.5.1993 k rukám prvního náměstka primátora RNDr. Jiřího Exnera tohoto znění: V Praze dne 11.5.1993

Vážený pane náměstků, výbor Uměleckohistorické společnosti

v českých zemích na svých zasedáních ve dnech 23.4. a 8.5. politováním konstatoval, že v návrhu nově konstituované Památkové rady při PÚPP nemá UHS svoje zastoupení. Jako vrcholný orgán Společnosti sdružující a reprezentující odborníky, jejichž činnost se bezprostředně dotýká kulturního dědictví, považujeme toto opomenutí za zarážející. Tento postoj nás překvapuje tím spíše, že v dopise z 24.3. jsme Vám nabídku svoji pomoc a spolupráci (odpověď na tuto nabídku jsme do dnešního dne nedostali) a místopředseda UHS dr. Mucha telefonicky v

Asociace restaurátorů za spolupráce Národní galerie v Praze připravila velmi zdařilou konferenci restaurátorů a historiků umění. V úvodním dnu se přednášející zabývali obecnějšími otázkami restaurování. V. Frömlová připomněla osobnost B. Slánského a L. Kesner zdůraznil opomíjený význam historika umění Vojtěcha Volavky a jeho vztah k restaurování a znalectví malířství a sochařství. K. Stretti shrnul výuku restaurování na AVU, zmínil vybavení laboratoře a spolupráci restaurátorů s přírodovědeckou fakultou. Upozornil na vazbu historiků umění a restaurátorů a širěji se rozhovořil o problematice retuší v souvislosti s citlivým výtvarným zásahem do uměleckého díla. Ch. Rhyne seznámil posluchače se širokou možností soukromého a státního vzdělání restaurátorů-konzervátorů v USA od bakaláře, magistra až k titulu PhD. Studenti procházejí výukou umění, vědeckých technologií a humanitními vědami. Jednotlivé programy vypisují nejen školy, ale i různé nadace. M. Pavala se zabýval legislativou památkové péče a upozornil na vytvoření Restaurátorské komory, která by byla oprávněna vydávat licence restaurátorům. M. Koller shrnul historii restaurování ve Vídni, připomněl osobnost prof. K. M. Swobody a tím i těsné vazby Prahy a Vídne. Zaměřil se na objasnění problematiky používání umělého kamene zejména ve středověku a postup prací objasnil na základě traktátů C. Cenniniho a B. Celliniho. V další části se věnoval polychromii soch v období krásného slohu (přelom 14. a 15. století), kdy byla použita často bílá barva na plášť P. Marie ve smyslu Brigitiny vidění P. Marie jako nevěsty Krista. Zajímavý byl postřeh, že řada soch původně polychromovaná nebyla a došlo k ní až postupem času. Následoval blok referátů věnovaný technice a restaurování desek Mistra Theodorika (Z. Grohmanová, H. Kohlová, R. Hamsíková, M. Hamsík, D. Pechová) a dva příspěvky vězící se k návrhovým kresbám v kapli sv. Kříže na Karlštejně (J. Trešlák, H. Hlaváčková a D. Stulík). Na závěr druhého dopoledne přednesla H. Hlaváčková referát o středověkých deskových obrazech, které je třeba chápat jako trojrozměrný objekt na rozdíl od pozdějšího od pozdní renesance chápaného iluzivního charakteru závěsného obrazu. Ve středu a ve čtvrtek probíhaly referáty ve dvou sekcích. A. Novák upozornil na středověký spis Vitela o Optice a o jeho vlivu na kompozici maleb 13. a 14. století. J. Kosinka shrnul restaurátorské postupy při práci na sbírce antických soch A. Lodovisiho ze 17. století. M. Selsjordová seznámila posluchače se zajímavým restaurátorským postupem a rekonstrukcí barevnosti na středověké dřevěné Madoně z Dyslu, kde byl použit červený pigment na bohatě zdobeném plášti P. Marie. Český restaurátor J. Horký představil restaurování gotických soch v okolí švýcarského Fribourgu a zmínil sochaře Hanse Raudnitzeru (z Roudnice). M. Frinta referoval o přenosu jednotlivých technik mezi malířstvím, sochařstvím, zlatnictvím a ornamenty v kůži. V přehledu zmínil díla byzantská, italská, španělská, německá a dvorský okruh Karla IV. Z. Všečeková hovořila o plastických aplikacích v nástěnné malbě 12. a 13. století v Rakousku, Anglii a Německu. H. Howardová shrnula výsledky restaurátorského výzkumu nástěnných maleb v kapli P. Marie v katedrále v Canterbury, kde zejména použití hvězd na původně červeném pozadí je blízké Karlštejnu. H. Blochová odlišila terminologii a technologii pastiglií a aplikací v deskové malbě. Ve druhé sekci byly předneseny referáty o technologii knižní malby (A. Walkert, E. Hermens). M. Peek referovala o databázi pramenů uměleckých technologií. V. Nejedlý a L. Jirásko upozornili na technologické recepty v pramenech a traktátech. Ve čtvrtek referoval W. Loš a J. M. Kois o technice Grudziadzkého oltáře a jeho vztahu k technice Mistra třeboňského oltáře a k dalším dílům německého, slezského

tého věci jednal s arch. Pirklem. Výbor UHS je přesvědčen, že k řešení aktuálních problémů současné památkové péče v Praze by velmi pozitivně přispělo zřízení nezávislé a reprezentativní komise při výkoném orgánu tj. odboru památkové péče MÚ či přímo při Magistrátu města Prahy. Tato komise sestavená ze zástupců jmenovaných jednotlivými kulturními, vědeckými a společenskými institucemi by umožnila odborné veřejnosti kvalifikovanou oponenturu rozhodnutí výkonných orgánů památkové péče při plném respektování jejich zákonných pravomocí. Protože Památková komise zřízená při PÚPP svým statutem i složením tento zásadní systémový požadavek nečesí, žádáme opakovaně a důrazně urychlené konstitování takové komise za účasti zástupce Uměleckohistorické společnosti v českých zemích.

Dne 27.4. bylo do domu U kamenného zvonu svoláno z iniciativy Ústavu dějin umění Akademie věd ČR ve spolupráci se Sřeďoevropskou univerzitou a Galeríí hl. m. Prahy diskusní setkání historiků umění, architektů, památkářů a dalších odborně zainteresovaných osobností na téma „Konflikt památkářů anebo krize systému památkové péče? Praha historická a Praha 21. století.“ Jednání moderoval Petr Kratochvíl, program byl rozdělen do tří tematických bloků uvedených vždy vstupními referáty Kláry Benešové (urbanismus), Rostislava Šváchy (architektura) a Ivo Hlobila (legislativa, organizační struktura). Jednotlivé příspěvky včetně vybraných diskusních vstupů budou publikovány v časopise Umění. Reprezentativnost tohoto setkání podtrhla neočekávaně početná účast i bohatá diskuse reagující na jednotlivé vstupní referáty i obrací se s náměty a požadavky na orgány odpovědné za současný stav památkové péče na území hl. m. Prahy. O její úpornosti svědčí fakt, že jednání probíhalo bez přerušení téměř šest hodin. Nejobsáhlejší diskuse se soustředila kolem třetího tematického bloku; jménem UHS zde vystoupil i Jiří T. Kotlík, který apeloval na zvýšenou aktivitu a soustředěný tlak kulturní veřejnosti směrem ke všem, kteří za uchování kulturního dědictví především odpovídají, tzn. představitelům státní správy, samosprávy a jednotlivým majitelům. Účastníci se závěrem shodli na potřebnosti a významu takto koncipovaných setkání i v budoucnosti a vyzvali všechny přítomné, aby jménem institucí, které reprezentují, podpořili závěry jednání požadující urychlené předložení Zákona o památkové péči vládě a zřízení nezávislé a reprezentativní komise při výkoném orgánu památkové péče v Praze. V tomto smyslu zformuloval výbor UHS následující stanovisko: V Praze dne 11.5.1993

Na svém zasedání dne 8.5.1993 projednal výbor UHS informaci o diskusním shromáždění svolaném z iniciativy ÚDU AV ČR dne 27.4.1993 do domu U kamenného zvonu v Praze pod názvem „Konflikt památkářů anebo krize systému památkové péče?“ V duchu obecného konsensu tohoto reprezentativního shromáždění plně podporuje jeho závěry a opožděje: 1/ Urychlené předložení návrhu Zákona o památkové péči vládě a parlamentu, včetně vyřešení všech dalších otázek s tím spojených. 2/ Zřízení nezávislé a reprezentativní komise při výkoném orgánu památkové péče v Praze. Tato komise, jejíž členy by byli zástupci jmenovaní vrcholnými vědeckými, kulturními a společenskými institucemi, by garantovala zájmy široké odborné a kulturní veřejnosti a kvalifikovanou oponenturu rozhodnutí výkonných orgánů památkové péče při plném respektování jejich zákonných pravomocí. Výbor UHS o problematice památkové péče několikrát jednal a svoje zájmy znepokojení spolu s návrhy na opatření a nabídkou ke spolupráci již adresoval v dopisech ministru kultury ČR a náměstkovi primátora hl. m. Prahy dne 24.3.1993. Splnění výše formulovaných požadavků považuje výbor UHS za základní předpoklad pozitivního obratu v péči o národní kulturní dědictví, za jehož zachování jsme odpovědní. Za výbor UHS prof. dr. Petr Wittlich, předseda.

Další setkání veřejnosti na téma péče o pražské památky svolala rada Obce architektů dne 27.5.1993 do klubu Mánes pod názvem: „Praha - památková péče - architekti.“ S úvodními příspěvky vystoupili Miroslav Baše (Pražská památková rezervace), Mojmir Horyna (Organizační uspořádání památkové péče) a Ivo Hlobil (současná legislativa a její perspektivy). S aktuální informací o současné situaci, kdy se znovu vážně uvažuje o vypracování novely stávajícího zákona o památkové péči (což bylo ve finální fázi příprav před třemi lety nakonec odmítnuto s tím, že bude vypracován zákon nový, který je nyní po dokončení považován za neprůchodný, aniž by se kdokoliv o jeho „průchod“ vládou či parlamentem pokusil). Bouřlivá debata reagovala zejména na odpověď náměstka primátora dr. Exnera na požadavek Obce architektů po zřízení nezávislé komise při zastupitelstvu hl. m. Prahy, ve které si lze konstatovat, že legislativně to není možné. Petr Kratochvíl poté vystoupil s iniciativním návrhem vytvořit tuto nezávislou a nezávislou komisi z lidí, tj. jmenováním reprezentantů prestižních institucí a spolků, kteří by reprezentovali odbornou veřejnost. Přítomní svým hlasováním tento návrh jednoznačně podpořili. Při konstitování komise se, jak bylo oznámeno, počítá se zástupcem UHS. V posledním příspěvku na téma „Moderní architektura v historickém prostředí“ opakoval Rostislav Švácha některé svoje kritické výhrady na adresu současných památkářských fundamentalistů, přednesené již v domě U kamenného zvonu. Po třech hodinách bylo jednání ukončeno s tím, že problémům současné architektury v kontextu historického prostředí bude věnováno příští zasedání.

Na žádost ředitele Státního ústavu památkové péče pověřil výbor svého člena Jiřího Kropáčka, aby reprezentoval UHS v nově konstituované vědecké radě SÚPP. Na svém prvním zasedání se dne 27.5. sešla nově jmenovaná Památková rada Pražského ústavu památkové péče (Miroslav Baše, Jaroslav Fanta, Mojmir Horyna, Pavel Jerie, Jiří T. Kotlík, Aleš Lang, Dobroslav Libal, Jiří Linha, Petr Malinský, Helena Mesická, Pavel Pírk, Jan Sedláček, Petr Siegel). Na programu bylo posouzení variant hotelu Four Seasons na Alšově nábřeží; všechny předložené návrhy byly komisí jednoznačně odmítnuty.

Ivan Muchka: Textové editory dnes a zítra 1

Tato úvaha je riskantním pokusem spojit v jednom recenzi software pro zpracování a úpravu textů s určitým úvodem do problematiky pro případné začátečníky a za třetí volným zamyšlením, jak se asi situace bude vyvíjet. Textovým programem začíná pro většinu uživatelů počítačů seznamování se s počítačem jako takovým, žel bohu tím i pro mnohé veškeré seznamování končí. Kdybychom měli postupovat systematicky, pak bychom seznamování s počítačem měli zahájit spíše prozkoumáváním jeho operačního systému, o kterém jsme zcela nedostatečně hovořili v minulém čísle. Většina lidí to však pokládá za nepřijatelné a spíše se snaží, aby se v jejich okolí vždy našel někdo, kdo si poradí s různými hlášeními a výzvami, kterými nás obrazovka a reproduktor počítače velmi často i nechť zasobuje. Teprve když takový uživatel napíše několik textů, začíná se zajímat o to, kam se vlastně v tom počítači zbraňuje a jak by eventuálně bylo možné je znovu vypořádat, popř. okopírovat na pružnou disketu a pod. Také, „vzpurná nezávislost“, autonomnost přídavných zařízení, jakými jsou např. počítačové tiskárny, které

ne vždy usknou to, co bychom si přáli, většina uživatelů nese nelibě a bývají rozladěni skutečností, že speciální klávesa u některých počítačů s poněkud záhadným označením PRT SCR (print screen), kterému by český odpovídalo našlecht existující „TSK OBR“ (tiskni obrazovku) není jedním a postačujícím ovladačem pro to, aby se text z obrazovky přenesl na papír. Přitom seznámení s operačním systémem by nás přivedlo např. k pochopení funkce cursoru, „běžce“ - tedy blížícího světelného znaménka na obrazovce dříve, než s ním začneme zápolit v různých textových editorech. Právě tak znalost vytváření, kopírování a mazání adresářů a souborů a zjištění takových praktických věcí, jako je datum jejich vzniku, i rozsah v kilobajtech indikující, kolem paměti počítače zabírají, by nám při osvojení práce editory přišla velmi vhod.

Začneme však již s vysvětlením funkce textového editoru. Běžně tak bývá nazýván program, který nám umožní zapsat na obrazovce souvislý text a tento text potom „editovat“. Používáme přitom pouze klávesnici počítače, nebo nanejvýš ještě tzv.

polohovací zařízení (myš, track-ball), která po obrazovce pohybuje ukazovákem (šipkou) analogicky našemu pohybu ruky s tímto zařízením do všech stran. Myš má místo uší tlačítko nebo tlačítka, která nám umožní upozornit objekt na obrazovce, na který jsme ukázali, že s ním chceme komunikovat - ve většině případů potvrzujeme, co nám sám nabídně klepnutím na slůvko „OK“ přeložené v některých systémech do češtiny jako „budiž“. Další funkci myši je tzv. táhnout - jestliže myši „najedeme“ na nějaké slovo, řádku nebo odstavec, obrázek a pod. pak při stlačení tlačítka můžeme uchopeným objektem odjet na jiné místo textu a tam je „upustit“ (drop). Funkce „drag and drop“ patří k hlavním inovacím poslední generace textových editorů, protože zrychlují přesouvání částí textu na jiné místo. To co popisují platí pro uživatele počítačů třídy IBM, pokud používají Windows. Uživatelé systému Apple mohou navíc přetahovat nepohodlné nebo nepovedené objekty, respektive dokumenty do odpadkového koše (trash, corbeille, Korb). Vysvětlení tří funkcí polohovacího zařízení - namířit (pointing), zmáčknout kvůli

aktivaci toho, nač jsme ukázali (clicking) a táhnout (dragging) patří v současnosti a bude patřit i v budoucnu k základním ovládacím úkolům a proto rozhodně není na škodu si práci s myši vysvětlit jednou provždy. Pro zvlášť velké systematiky můžeme dodat, že klepnutí (click) může mít někdy i podobu dvojího klepnutí rychle za sebou (double-click) a že některé programy umožňují i troj- a víceklepnutí, čímž ovšem myši prokázaly „medvědí“ službu, protože z jednoduchého ukazovátka se stala jakási kulometná spoušť, připomínající joysticky vojenských pilotů. Stejně neperspektivní je i vybavování myši více tlačítky, které plní různé funkce - pak se nám může lehkost stát, že nevíme zda máme mačknout vlevo, na střed, vpravo či dokonce nějakou kombinaci. Naproti tomu jiná inovace, totiž pohyb pomocí kulíčky, (trackball) která je napevno zabudována v těsné blízkosti klávesnice, se pravděpodobně rozšíří, protože práci zrychluje a u počítačů kategorie notebook by bylo jinak nutné nosit myš sebou zvlášť.

(dokončení předešlé)

VYSTAVY, EXPOZICE

a pobaltského malířství. V. Frömlová srovnala pečlivě připravené desky oltářů vrcholné gotiky s díly pohanskými, které byly provedeny velmi zběžně bez použití podkladu plátna a křídly, což pro českou deskovou malbu bylo příznačné až do 16. století. A. Svelková s M. Tognerem přednesli referát o průzkumu rožňavského obrazu Maieria z řadou detailů z hornického života. Deska je poměrně ojedinelé dílo v této oblasti, lze předpokládat vliv německý, zprostředkovaný Špiš. Objevem konference byl bezesporu příspěvek restaurátorů V. a T. Bergera spolu s J. Vackovou, kteří při průzkumu obrazu Dvanáctiletý Ježíš v chrámu z obrazárny v Opočně, našli zamalovanou kresbu donátora, která dokládá, že dílo nebylo jednou z kopií H. Bosche, ale pravděpodobně originálem. Polský badatel J. Flik shrnul problematiku epitařů v Toruni. J. Wadum upozornil na značké fenesnické, připravujících desky pro holandské malíře. F. Makeš, český restaurátor žijící ve Švédsku, pomocí enzymatické diagnózy určil, že obraz původně připisovaný Rembrandtovi je dílo 16. století, přemalované v 18. století. Ve druhé sekci proběhly referáty o renesanční fasádě v Kadani (J. Muk) a informace A. Novákové a M. Šumbery o stavu restaurování relikvie sv. Maura, která byla pro mnohé první příležitostí seznámit se s touto prvořadou středověkou památkou. Příspěvek B. Štveráka o fyzikálních metodách průzkumu složení zlatých bul, doprovázený videoprogramem, byl pro nezasečené posluchače pouze povrchní informací. Mimo program vystoupila profesorka bratislavské restaurátorské školy se zevrubnou informací o způsobu výuky, provázenou videosnímky. Nové metody přednesli M. Pokšínska a J. Riminski o chromatografii výzkumu proteinových pojidel. M. Bravermannová-J. Koblová referovaly o nález středověkých textilií ze studně u kostela Věch svatých na Pražském hradě. J. Tláškal hovořil o korozi cínu. Poslední dopoledne shrnuli M. Nečásková a J. Bauer průzkum svatovítské mozaiky a M. P. Foucaultová restaurování sklomaleb v amerických sbírkách. T. Záhoř za kolektiv restaurátorů zhodnotil stav gotických nástěnných maleb v hradní kapli v Bečově po odstřelu skály pod hradem. V. Berger upozornil na používání čtvercové síť v barokní nástěnné malbě v zámku v Náchodě. P. Bareš a J. Toroň shrnuli problematiku restaurování nástěnných maleb v zámku v Troji. J. Kosínka referoval o restaurování raně křesťanských mozaik v kapli sv. Viktora v kostele S. Lorenzo v Miláně. Po bloku dopoledních přednášek následovaly odpoledne exkurze do restaurátorského ateliéru AVU, sbírek Národní galerie, interiérů barokních kostelů a do zámku v Troji. Konference byla velmi úspěšná a lze poděkovat M. Nečáskové a A. Novákové za jejich iniciativu na pořádání této akce. Zuzana Všecková

ARTIS PICTORIAE AMATORES

Evropa v zrcadle pražského barokního sběratelství

Výstava je jednou z akcí Roku baroka ve střední Evropě 1992-1993, pořádaného podle dohody ministrů kultury této oblasti. Dvě výstavy proběhly loni v Rakousku, letos se budou konat výstavy v České republice, Slovenské republice, Maďarsku, Itálii, Polsku, Chorvatsku a Slovinsku. Začátkem června byly zahájeny dvě výstavy: v Budapešti „KRÍZOVATKY. Barokní umění ve střední Evropě“ a v Székesfehérváru „TÉMATA A METAMORFÓZY. Profánní náměty v barokním umění střední Evropy“, které potrvají do poloviny září. Pražská výstava, která se koná od 13. 5. do 12. 9. v Jizdárně Pražského hradu a kterou uspořádaly ministerstvo kultury České republiky a Národní galerie v Praze ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem v Praze, Národním muzeem v Praze, Národní knihovnou České republiky, Státním oblastním archivem v Plzni a Státním archivem v Třeboni, zvolila za své téma sběratelství, které náleží společně s mecenátem k charakteristickým projevům barokní kultury, spojené u nás nikoliv s prostředím panovnického dvora, ale s působením členů aristokratických rodů, vysokého kléru i

→ Z NABÍDKY SPECIALIZOVANÝCH CESTOVNÍCH KANCELÁŘÍ →

→ ARS VIVA

⇒ Koulova 1, Praha 6, ☎ 311 90 04 ☎ info: 311 07 58, 342 83 52 Klub přátel výt. umění, ☎ 20 47 98 ♦ Severní Řecko, 19.- 26.6., 8.520. ♦ Raná renesance v severní a střední Itálii, 11.- 22.8., 8.750. ♦ Francouzské katedrály, 14.- 20.8., 5.190. ♦ Severní Řecko, 23.8.- 2.9., 10.290. ♦ Londýn (výstava C. Pissara), 31.8.- 6.9., 6.400. ♦ Antická a normanská Sicílie, 21.9.- 3.10., 10.400. ♦ Dánsko (retrospektiva C. Moneta), 12.- 17.10., 5.500. ♦ Paříž (výstava Nabis), 27.- 31.10., 3.450. ♦ Berlín (retrospektiva G. Grosz?), 26.- 28.11., 1.350.

→ ARS AURO PRIOR

⇒ AF Service René Christen, Beimlerova 9/936, Praha 10 ☎ info: 78 63 425, 79 33 448 ♦ Burgundsko - umění středověku, 25.- 29.8., 4.350. ♦ Hildesheim (výstava: Biskup Bernward a středověké umění) a Dessau, 18.9., 760. ♦ Řím mezi antikou a barokem, 28.9.- 3.10., 7.200.

→ TRAMP TOURIST

⇒ Na Smetance 16, 120 00, Praha 2 ☎ info: 235 35 21, fax 236 06 59 ♦ Turecko / Istanbul, Efes, Pergamon, Milét, Troja ad. 23.7.- 8.8., 7.490. ♦ Normandie, Bretaň, zámky na Loře, 13.- 19.9., 4.780. ♦ Itálie - Lombardie, 27.10.- 31.10., 3.460. ♦ Sicílie, 14.9.- 26.9., 6.270. ♦ Tunis, 30.9.- 16.10., 10.960.

PROGRAM VÝSTAV - Doplnky z Bulletinu UHS 1/93 DOUBLEBY / zámek

VII-VIII, Jiří Oves a Mojmir Preclík (Orlická galerie) každou neděli vstup zdarma

OPAVA / Slezské zemské muzeum

do 31. 8. Motiv sv. Jana Nepomuckého ve slezském umění

PRAHA / Památník národního písemnictví

Zimní refektář

27. 5. - 15. 8. André Breton a skupina českých surrealistů

19. 8. - 19. 9. Milan Kopejš restaurátorské práce k 60. narozeninám autora

30. 9. - 21. 11. Ilustrační dílo Emy Bednářové

9. 12. - 27. 3. 1994 Česká literatura v letech 1938 - 1945 Letní refektář

18. 10. - 9. 11. Knižní produkce Bádensko-Wirtemberska

2. 12. - 13. 12. Český dětský časopis 1850 - 1990

PRAHA / Pražský hrad - Belveder

22. 6. - 22. 8. Magdalena Jeřelová

16. 9. - 28. 11. Christian Boltanski

9. 12. - 16. 2. 1994 Václav Stratil

Míčovna 7. 10. - 31. 10. Současné japonské umění

Rudolfovy konírny 23.9. - 10. 1. Cvetko Munari

RYCHNOV NAD KNĚŽNOU / Orlická galerie

stálá expozice v zámku a v Hladíkově síni

5. 6. - 1. 8. Václav Kudara plastiky

5. 6. - 1. 8. Přírůstky 1993 (Jan Trampota)

7. 8. - 3. 10. Svět tibetského buddhismu

6. 10. - 31. 10. Richard Pešek Pocta Americe (Kolumbovský cyklus)

7. 8. - 31. 10. Nostalgie - český filmový plakát 60. a 70. let

UHERSKÉ HRADIŠTĚ / Slovácké muzeum

29. 4. - Jaroslav Válek, Kovaná plastika

UHERSKÉ HRADIŠTĚ / Galerie Slováckého muzea

29. 4. - Milan Kočíš, Obrazy

29. 4. - Skleněná plastika

ČESKÉ BUDEJOVICE / Jihočeské muzeum (Muzeum skla Pasov, Zemské muzeum Lince)

6. 6. - 31. 10. Jihočeské sklářství 14. - 20. století

VÝBĚR ZE ZAHRANIČNÍCH VÝSTAV

Antwerpen: Katedrála ⇒ Antverpské relikvie 15. a 16. století (do 3. 10.)

Berlin: Brücke Museum ⇒ Carl Schmidt Rottluff (do 18. 7.)

Nationalgalerie ⇒ Meisterwerke des 19. Jhr. (do 12. 9.) Neue Nationalgalerie ⇒ Malířství klasické moderny z Beyelerovy sbírky (do 18. 7.)

Bonn: Kunst und Ausstellungshalle ⇒ Alexander Calder (do 30. 9.)

Hamburg: Kunsthalle ⇒ Picasso - Die Zeit nach Guernica (do 29. 8.)

Krems: Kunsthalle ⇒ Ikonen, Bilder in Gold/Sakrale Kunst aus Griechenland/ (do 10. 10.)

London: National Gallery ⇒ Tradice a revoluce ve francouzském umění 1700-1880 z muzea v Lille/ (do 11. 7.) Victoria & Albert Museum ⇒ High Art and Low Life. The Studio Magazine and The Arts 1890 (do 31. 10.) Royal Academy ⇒ Impresionista a město C. Pissaro (do 2. 10.)

Mainz: Diezösisches Museum ⇒ Varhany jako umělecké dílo (do 31. 10.)

Marigny: (Švýcarsko): Fondation Pierre Gianadda ⇒ Edgar Degas

München: Alte Pinakotek ⇒ Zum Ruhme des Helden-historická a žánrová malba 17. a 18. století (do 11. 7.) Kunsthalle der Hypothesen ⇒ DADA (do 30. 10.) Lenbachhaus ⇒ Ideal und Natur 1800-1850 (do 3. 10.) Villa Stuck ⇒ Die Avantgarde und die Ukraine (do 18. 7.)

Münster: Stadtmuseum ⇒ Karel Velický a karlovská tradice (do 26. 9.)

Paris: Louvre ⇒ Copier / créer - Od Turnera po Picassa, 300 děl inspirovaných staršími mistry (do 26. 7.) ⇒ Le dessin français, chefs d'oeuvre de la Pierpont Morgan Library (do 30. 8.) Musée des Arts décoratifs ⇒ Les années 1925 q la manufacture de Beauvais (do 29. 8.) Petit Palais ⇒ Splendeur de Russie: mille ans d'orfèvrerie (do 18. 7.)

Passau: Museum Moderne Kunst ⇒ Georg Grosz (do 29. 8.)

Roma: Galleria d'Arte Moderna ⇒ Mario Sironi (do 30. 9.)

Rosenheim: Lokschnen ⇒ Das keltische Jahrtausend (do 1. 11.)

Stuttgart: Städtische Galerie ⇒ E. Munch a jeho modely (do 1. 8.) Staatsgalerie ⇒ Schwabische Klassizismus (do 8. 8.)

Venezie: Dóžecipalác ⇒ Islámské umění (do 7. 11.) Palazzo Grassi ⇒ Marcel Duchamp (do 18. 7.) Giardini di Castello ⇒ Biennale současného výtvarného umění (do 10. 10.)

Wien: Kunsthalle ⇒ Der zerbrochene Spiegel (do 25. 7.) Künstlerhaus ⇒ Christo (do 26. 7.)

Zürich: Kunsthaus ⇒ Die Nabis (do 15. 8.)

městského patriciátu. Kulturněhistoricky koncipovaná výstava v Jízdárně Pražského hradu představuje prostřednictvím dochovaných uměleckých děl nejvýznamnější pražské kolekce 17. a 18. století. Výběr exponátů se přitom

neomezoval jen na malbu, ale zahrnul i další objekty zájmu barokních milovníků umění: grafiku, knihy, drobnou plastiku a umělecké řemeslo. Rozsáhlá dokumentace ukazuje širší společenské pozadí i mezinárodní vazby pobělohorského sběratelství, přibližuje postavy jednotlivých sběratelů a naznačuje též formování duchovního světa české barokní šlechty (proslulé "kavaleristické cesty"). Představu o podobě a bohatství některých kolekcí podávají vedle archivních dokumentů též "malované galerie", pohledy do konkrétních i fiktivních obrazáren. Výstava ARTIS PICTORIAE AMATORES tak vůbec poprvé ukazuje pestrý a mnohotvárný mikrokosmos pražských barokních sbírek od sklonku rudolfínské éry až po práh 19. století.

Krátko po roce 1648, kdy švédské vojsko připravilo Prahu o zbytky slavné sbírky Rudolfa II., vybudoval arcivévoda Leopold Vilém na příkaz svého bratra - císaře Ferdinanda III. - v české metropoli novou obrazárnu. Kvalitou svých vrcholných děl se tato hradiňská galerie vyrovnala kolekcím rudolfínské, vyvážeností zastoupených škol a tvůrčími pak dokonce předčila. Od počátku 18. století byla však Leopoldova sbírka ochuzována odvozy do Vídně a později prodejem množství obrazů do Drážďan. Dnes z ní v Praze zbyly pouhé trosky, které však nepostrádaly významu, jak dokazuje současný fond Obrazárny Pražského hradu s díly Tintorettovy, Tizianovy či Rubensovy.

Obrazárna Leopolda Viléma poutala pozornost četných návštěvníků Prahy a stala se rovněž zdrojem inspirace řady barokních umělců včetně Michaela Leopolda Willmanna či Petra Brandla. Domácí aristokraté spářovali v hradiňské kolekci vzor pro koncipování vlastních palácových galerií. Průkopnická role tu připadla hraběti Humprechtu Janu Čermínovi, zakladateli nejvýznamnější šlechtické sbírky českého baroka. Jádro této obrazárny vzniklo již za Humprechtovy diplomatické mise v Benátkách (1660-1663). Později se sbírka stala ozdobou velkoryse zbudovaného Čermínského paláce na Hradčanech, kde jí bylo vyhrazeno několik samostatných sálů. K rozkvětu kolekce přispěly i dvě následující generace Čermínů. Svého vrcholu dosáhla obrazárna před polovinou 18. století za Humprechtova vnuka Františka Josefa. S jeho smrtí nastává pozvolný úpadek rodové galerie, rozptýlené nakonec za blíže nejasných okolností v několika dražbách. Její fragmenty se dochovaly jednak na čermínských sídlech (Jindřichův Hradec, Krásný Dvůr), jednak v jiných sbírkách, například u mělnických Lobkoviců, nebo u Jana z Ašfeldu.

Jestliže se Čermínové jako sběratelé orientovali především na špičkovou italskou tvorbu, těžiště souběžně budované obrazárny nostické spočívalo v nizozemských dílech 16. a 17. století. Zakladatelem majorátní galerie se stal nejvyšší kancléř království hrabě Jan Hertvík Nostic (+1683). Vyhraněný sběratelský vkus se u tohoto aristokrata pojil s neméně vyříbenými mecenášskými sklony, jejichž významnými plody jsou některá díla Škrétova a Willmannova. Hertvíkův syn Antonín Jan dovedl na počátku 18. století nostickou obrazárnu k vrcholnému rozkvětu, když ji obohatil o díla z majetku svého nevlastního bratra Františka Antonína Berky z Dubé. Přes dílčí úbytky se podařilo Nosticům zachovat galerii v takřka intaktním stavu až do 20. století, kdy se stala součástí fondu Národní galerie v Praze.

Současná výstava představuje vedle reprezentativního výběru děl z Nostické obrazárny i další výsledky soustředěného sběratelského úsilí hrabat Nosticů: umělecké řemeslo, jedinečný soubor antických bronzů, staré tisky z majorátní knihovny,

uspořádané Josefem Dobrovským; veřejnost tu má také vůbec poprvé možnost spatřit ukázky významné grafické sbírky, dochované při rodinném archivu.

Závěr expozice náleží epilogu českého barokního sběratelství na sklonku 18. století. Skupina vlastenecky orientovaných osvícenských vlastenců kolem hraběte Františka Šternberka-Manderscheidova se tehdy pokusila čelit dalšímu odlivu uměleckého bohatství ze země i obecnému "úpadku vkusu". Roku 1796 proto vznikla z jejich iniciativy Společnost vlasteneckých přátel umění spolu s první českou veřejnou obrazárnou - předchůdkyní dnešní Národní galerie v Praze. Sídlem této sbírky se stal téměř symbolicky Čermínský palác. Zde se na přelomu 18. a 19. století sešlo postupně několik obrazů, zapůjčených řadou velkých českých sběratelů pozdního baroka. Mezi prvními exponáty Obrazárny Společnosti nalezneme proto řadu významných děl kmenového inventáře galerií vrbovské, kolovratsko-lištejnské, paarovské či obou lobkovicových. Členové rodu Šternberků přispěli zápůjčkami hned ze tří kolekcí najednou: z majorátní sbírky častolovicko-zámucké, z dědictví hraběnky Augusty Šternberkové rozené Manderscheidové a z osobní galerie jejího syna Františka Šternberka. Některá díla tohoto původního fondu se v Národní galerii dochovala dodnes, jiná se sem dostala později v průběhu 19. a 20. století. Expozice v Jízdárně Pražského hradu přibližuje nejvýznamnější zápůjčky alespoň prostřednictvím vybraných ukázek.

Výstava ARTIS PICTORIAE AMATORES mapuje dlouhou cestu, kterou urazilo české sběratelství od éry renesančních kunstkamer až k počátkům novodobých uměleckých muzeí. Je však současně holdem oněm "milovníkům umění malířského", sběratelům několika generací barokní aristokracie, kteří nemalou měrou přispěli k rozmnožení uměleckého bohatství této země.

Katalog výstavy s cca 200 barevnými a černobílými reprodukcemi a s úvodním textem souběžně v češtině a angličtině je v tisku. Každou první neděli v měsíci umožňuje Národní galerie v Praze na tuto výstavu volný vstup.

Foto: Jan Vemeulen, Zlatíši - Vanitas

Lapidárium Národního muzea

(Průvodce stálou expozicí českého kamenosochařství 11. až 19. století v pavilonu Lapidária na Výstavišti v Praze) Publikace s tímto titulem, netrpělivě očekávaná od okamžiku opětovného otevření Lapidária 16. dubna tr., je od 1. června k dostání v Lapidáriu. Průvodce, jehož autory jsou Jiří Fajt a Lubomír Sršně, má 112 stran, 48 barevných a 11 černobílých obrázků a dvě instruktivní kresby. Obsahuje úvodní kapitoly Charakteristika sbírky, Historie sbírky, Technologie kamenosochařské práce, dále katalog všech vystavených děl, jehož významnější hesla mají interpretační poznámky, výběr z literatury a vysvětlivky odborných názvů. Průvodce je určen pro širší okruh kulturně zainteresovaných návštěvníků. V tomto prvním vydání vyšlo 1000 ks český, 2000 ks anglicky a 2000 ks německy. Česká verze stojí 95,- Kč, každá z mutací 120,- Kč.

LS

Společnost přátel Národní galerie

Oznamujeme, že od podzimu minulého roku existuje Společnost přátel Národní galerie v Praze se sídlem ve Šternberském paláci na Hradčanech (Hradičanské nám. 15, 119 04 Praha 012, tel. 35 24 41). Zakladatelkou a první předsedkyní Společnosti se stala PhDr. Olga Pujmanová-Stretti. Na rozdíl od někdejší Společnosti vlasteneckých přátel umění sdružuje dnešní Společnost vedle domácího publika i přátele a příznivce zahraniční. Za necelý rok svého trvání získala kolem tisíce našich a sto třicet zahraničních účastníků. Členství poskytuje volný vstup do sbírek a na výstavy NG, přímé informace o chystaném výstavním programu NG a účast na vlastních akcích Společnosti. Přestože Společnost přátel Národní galerie v Praze závisí na finanční podpoře členů formou ročních příspěvků, kolegům a kolegyním dějin umění a příbuzných oborů nabízí i jinou volnější formu spolupráce (např. forum pro přednášky, setkání se zahraničními kolegy aj.).

UMĚNÍ PRO VŠECHNY SMYSLY: MEZIVÁLEČNÁ AVANTGARDA V ČESKOSLOVENSKU

Výstava je první celkovou prezentací meziválečné umělecké avantgardy v Československu, jedné z nejvýznamnějších kapitol naší moderní výtvarné kultury. Tato přehlídka, obsahující přes 300 ukázek malířství, sochařství, architektury, designu a fotografie, je reprízou výstavy, kterou pod názvem "Umění avantgardy v Československu 1918-1938" pořádalo Muzeum moderního umění ve španělské Valencii (IVAM, Centre Julio Gonzalez) od 12. února do 12. dubna 1993.

Pražská repríza se od výstavy ve Španělsku liší svým rozsahem, neboť obsahuje kolem poloviny děl vystavených ve Valencii. V Praze nejsou vystavena díla ze zahraničních sbírek, instalace je však doplněna o několik důležitých děl, která chyběla ve Španělsku.

Výstava je členěna chronologicky podle nejvýznamnějších uměleckých hnutí na čtyři části. Těžištěm první části, nazvané "Konstruktivismus a poetismus" je činnost skupiny Devětsil, která osobitým způsobem obohatila slovník mezinárodního konstruktivismu, například v obrazových básních a knižních úpravách Zdeňka Peškana. Druhá část je věnována abstrakci a jejím nejvýznamnějším představitelům: Františku Kupkovi, Vojtěchu Preissigovi, Františku Foltýnovi, Josefu Šimovi, Jindřichu Štyrskému a Toyen. Funkcionalismus, zastoupený především architekturou a užitým uměním, tvoří třetí část, již dominuje mnohostranné dílo Ladislava Sulnara. Nejvlivnějším meziválečným hnutím v Československu byl surrealismus, který je zastoupen především díly Jindřicha Štyrského a Toyen, doplněnými zajímavými soubory surrealistické fotografie a plastiky. Výstavu uzavírají práce Zdeňka Rykra a Alény Divíše, dvou umělců, kteří stáli stranou skupinových hnutí a jejichž dílo bylo doceněno teprve z odstupu několika desetiletí.

Výstava zahrnuje také práce zahraničních umělců, kteří působili v meziválečném Československu dočasně, např. John Heartfield, který zde vytvořil své nejslavnější fotomontážní obálky pro ATZ či architektů, kteří zde realizovali důležité stavby (např. Mies van der Rohe villu Tugendhat). Autorem výstavy je Jaroslav Anděl, komisařem Václav Erben. Výstavu doprovází česká verze katalogu, který byl původně vydán ve Valencii španělsko-anglicky s obsáhlejšími obrazovými doprovodem. Autoři statí jsou Jaroslav Anděl, Rostislav Švácha, Karel Šrp, Antonín Dufek, Alena Kubová, Kenneth Frampton, Alena Adlerová a Jindřich Toman. Výstava se koná ve Valdštejnské jízdárně od 30. 6. do 26. 9. 1993. Dne 30. 6. 1993 ve 14.00 hod. se uskuteční ve Slavnostním sále kláštera sv. Anežky České panelová diskuse, která se bude týkat vztahu dneška k uměleckým avantgardám meziválečného Československa.

Foto: Teige, koláž

Nová periodika oboru

K spíše tradičním patří Bulletin Moravské Galerie vycházející již od šedesátých let, ovšem novou, reprezentativní podobu s dobrým tiskem a dobrými reprodukcemi v rozsahu přes sto stran získávají až poslední tři čísla (46 - 48). Poslední (č. 48) je věnován památce prof. Alberta Kutala a úvodních sedm příspěvků, většinou přímých Kutalových žáků, je sympatickou vzpomínkou na osobnost, která výrazným způsobem zformovala naše poválečné dějiny umění. Základní orientace Bulletinu je zaměřena na sbírky MG, na nové přírůstky, výstavní činnost (nejen v rámci MG) a nechybí uměnovědné studie ze starého i současného umění. Převážná většina příspěvků je doplněna cizojazyčným resumé a dokumentována černobílými reprodukcemi v dobré grafické úpravě. Snahou redakce je dokumentovat výtvarný život na Moravě v co největší šíři, bez omezení problematikou Moravské galerie a proto přivítá příspěvky se vztahem k moravské problematice, zvláště do rubriky Vědecký výzkum - uměnovědné úvahy - materiály.

Zcela novým měsíčníkem je Prostor Zlín s podtitulem: Výtvarné umění - film - architektura - výtvarné školy - nakladatelství - historie, který vydává Státní galerie ve Zlíně. O tematické náplni, těchto formátově spíše novin, opět s dobrým tiskem a barevnými reprodukcemi, dostatečně hovoří podtitul. Dosud pět vydaných čísel mapuje především výtvarné dění regionu se silným akcentem k problematice moderní architektury. Mimořádně čtivou se stala rubrika "Z archivů", přinášející dokumenty o významných osobnostech spojených s budováním Zlína (Bafa, Corbusier, Gahura, Kuta, Tvrdý ad.). Přes základní zaměření k regionální problematice, díky pestrosti a nesporné zajímavosti spolu s tematickou šíří článků a studií svůj vymezený prostor "Prostor Zlín" výrazně překračuje.

Podobné zaměření s poněkud užší specializací má další periodikum Galerie s podtitulem Měsíčník pro výtvarné umění Ostravska. Opět informativní články, rozhovory, návštěvy v ateliérech, to vše zaměřeno především k současnému umění. Od dubnového čísla se objevuje nová rubrika Pohled do galerie, hodnotící vždy jedno autorské problematice dílo z fondu starého umění ostravské galerie. Pozoruhodné je, že u všech zmíněných nových periodik lze pozorovat vzestupnou tendenci a jejich profil získává každým novým číslem ostřejší a vyhraněnější kontury, ještě nepřilíh dříve, skeptické úvahy o úpadku a zániku nejrůznějších, zvláště výtvarných periodik se ukazují jako liché, spíše se stává problémem jejich důsledné sledování. mt

Mnichovská časopisecká bibliografie k východo-evropské umělekohistorické literatuře končí

Tato bibliografie, vydávaná v ročnickových svazcích mnichovským Ústředním umělekohistorickým ústavem za mezinárodní spolupráce a redigovaná téměř od počátku dr. H. Lietzmannovou, vyjde naposled za rok 1991. Rozdrobení dřívějších státních útvarů této oblasti znemožňuje pokračování edice s prostředky, jaké k tomu měl mnichovský ústav dosud k dispozici. Svazky vycházely nejprve jako Bibliographie zur kunstgeschichtlichen Literatur in slawischen Zeitschriften (první ročník za 1960-63), od ročníku za r. 1971 jako Bibliographie zur kunstgeschichtlichen Literatur in ost-, mittelost- und südosteuropäischen Zeitschriften. Excerptní základna této německy anotované bibliografie byla vymezena periodiky odebíranými knihovnou mnichovského ústavu a pro ni tedy sloužila jako speciální prostředek ke zpřístupnění literatury v jejich fondech z východoevropské a středoevropské jazykové oblasti. I tak ovšem znamenala příspěvek k jistému rozšíření publicity rovněž české a slovenské umělekohistorické práce. J.S.

Nadace českých památek

251 66 Senohraby 57, telefon, fax 0204/90 406, účet ČS. 1441159038/0800

Nadace českých památek vznikla v letošním roce z naléhavé potřeby přispět k zachráně, zachování a využití zejména těch kulturních památek, které se v důsledku dlouholeté devastace dostaly na okraj všeobecného zájmu. Jejich estetická hodnota po stálé formování kulturního prostředí naší země, povědomí jejich obyvatel i tvář české krajiny. V dnešní době jsou mimořádně ohroženy, protože mají pramalou naději na záchranu ze státních prostředků. Zvláštní pozornost chce Nadace věnovat těm památkám, jejichž využití může mít charakter sociální nebo charitativní. Z prostředků Nadace může být podporována vzdělávací nebo odborná činnost jednotlivců nebo institucí, která směřuje k daným cílům Nadace. Základní jmění Nadace vložil soukromý živovatel z restituovaného rodinného majetku. Nadace usiluje o rozšiřování a doplňování tohoto jmění a získané prostředky využívá přísně účelově na konkrétní objekty. K tomuto cíli vyhledává a dokumentuje ve spolupráci s odborníky ohrožené památky. Vzniká tak malý katalog objektů a předmětů, které nutně vyžadují opravu, restaurování, nebo alespoň konservaci. Všichni dárci tak mají možnost výběru a Nadace tučí za to, že jejich příspěvky dojdou k určenému cíli a že budou jmenovitě uvedeni. V dnešní době, kdy nepřehledné množství různých nadací může vzbuzovat často nedůvěru a obavy případného dárce, zde poskytnuté prostředky budou nesporně využity, sraží se Nadace českých památek pracovat co nejefektivněji, s dobrovolnými spolupracovníky a s minimální režii. Doposud získané prostředky pocházejí jen od soukromých dárců, také v budoucnosti se chce Nadace zaměřit zejména na aktivitu soukromých společností a podnikatelů přispívajících na opravu konkrétních památek. Nadace zde poskytuje odborný servis a dohled při realizaci jednotlivých projektů. Vedení Nadace nepočítá v současné situaci s příspěvky a dotacemi ze státních zdrojů, protože se domnívá, že poslání nadací spočívá právě v soukromých aktivitách.

Členství v čestném výboru Nadace přijali P. Anastáz Opasek, arcipát Břevnovského kláštera, paní Bernadette hraběnka Kinská, paní Věra Galatíková, pan Zdenko hrabě Sternberg a pan Pascal Maubert. Pro bližší informace o současné i plánované činnosti Nadace českých památek, jakož i se všemi námety a návrhy je možno se telefonicky nebo písemně obrátit na uvedenou adresu. Tatiana Tomková

Nadace Pro Bohemia spolu s Konstruktivou a.s. a Pražskou informační službou pořádá ve Staroměstské mostecké věži výstavu o ohrožených kulturních památkách KAMEN A BOLEST, která je součástí širší akce na záchranu těch nejohroženějších památek.

Z obsahu výstavy: snímky, kresby a grafické listy hradu Klenová, Císařského mlýna vpražské Střemovce, poustního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Neratově (okres Rychnov nad Kněžnou), barokního zámku Jezeří, zámku Kynžvartu a novorenesanční budovy pražského Rudolfinu.

Nadace Pro Bohemia vyzývá všechny instituce, které spravují památkové objekty a všechny jednotlivce ochotné pomoci, aby jí dali k dispozici fotografie, o něž by bylo možné tuto výstavu doplňovat. Současné vyzývá k dobrovolné sbírkě, o jejichž výsledcích bude každoročně v květnu veřejnost informovat a současně sdělit, k jakému konkrétnímu účelu byly získané prostředky vynaloženy.

NADACE OF Washingtonova 17, 110 00 Praha 1

PROJEKT MENUHIN Umění a řemesla v České republice
Začátkem letošního roku se pan Gerard Menuhin, který je členem Evropského centra Nadací obrátil na Nadaci OF a navrhl jí spolupráci na novém projektu na podporu řemesel a tradičních výrobních oblastech střední a východní Evropy. Hlavním cílem projektu je zapojení místních řemeslníků do ochrany jejich vlastního prostředí a tím i získání dostatečných nových bytových a nebytových prostor v historických objektech.
Cílem setkání 17. února tr. bylo především shromáždit informace o stavu umění a řemesel v České republice a promyslet rozsah a způsob komunikace mezi restaurátory a akademickými odborníky.

Dvě Východočeské konference v září 1993

Východočeské muzeum v Pardubicích ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd ČR v Praze pořádají vědeckou konferenci Pernštejnové v českých dějinách ve dnech 8. - 9. září v Pardubicích v jednom z hotelů "Zlatá Štíka", Stroupska 127. Program:
I. Majetkové zázemí českomoravského panského rodu
II. Politika a náboženství velkých osobností perštejnského rodu
III. Pernštejnský mecenáš a česká kultura
Pekařova společnost Českého ráje a Historický klub - pobočka Pardubice ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd ČR v Praze a městským úřadem Jičín pořádají dne 10. září 1993 v Kulturním domě v Jičíně vědeckou konferenci na téma Rekatolizace v českých zemích. Pořadatelé předpokládají, že přednesené referáty a diskusní příspěvky budou vydány ve sborníku k oběma konferencím. V návaznosti na pardubickou konferenci bude ve Východočeském muzeu zpřístupněna výstava se stejným názvem - Pernštejnové v českých dějinách. Zároveň bude vydána publikace P. Votrá: Páni z Pernštejna (českomoravský rod v zrcadle staletí), kterou účastníci konference spolu s dalšími tištěnými materiály obdrží.
Dotazy adresujte laskavě na dr. Petra Votrá, Východočeské muzeum v Pardubicích, Zámek čp. 1, 531 34 Pardubice, tel. 040/518 121-122.

IN MEMORIAM

Dne 23. dubna 1993 zemřela ve věku 65 let dlouholetá vědecká pracovnice Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky PhDr. Jarmila Krčálová, CSc. Při rozloučení ve velké síni strážnického krematoria dne 29. dubna promluvil jménem obce historiků umění Prof. dr. Jaromír Homolka, děkan FF UK. Umělekohistorickou obec její smrtí postihla velká ztráta, která je o to bolestnější, že Jarmila Krčálová nemohla dokončit některé ze svých zásadních vědeckých projektů, k nimž patří například připravovaná slovníková práce o činnosti vládkých umělců a architektů na českomoravském teritoriu v 16 - 17. století.
Čest její památce.

Kutná Hora v době baroka

(od příchodu jezuitů r. 1626 do zrušení jezuitského řádu a cisterciáckého kláštera v Sedlici)

Muzejní a vlastivědná společnost WOCEL, katedra pomocných věd historických FF UK v Praze ve spolupráci s Okresním archivem v Kutné Hoře pod patronací Městského úřadu v Kutné Hoře pořádají ve dnech 14. - 15. října v zasedací síni Vládkého dvora symposium se zaměřením na historii města v 17. - 18. stol. Symposium vychází z nových poznatků získaných z probíhající topografie umělekohistorických památek v Kutné Hoře, kterou provádí pracovníci Ústavu dějin umění AV ČR a navazuje na výstavu barokního umění z kutnohorských sbírek, kterou je možné navštívit od března do prosince 1993 v Jeneweinově galerii ve Vládkém dvoře v Kutné Hoře (Willmann, Jäckel, Heinsch, Raab, Palko aj.).

Podle předěžného programu by byly příspěvky členy do samostatných bloků se zaměřením na archivní prameny, historické, umělekohistorické a literárněhistorické studie (Kofínek, Bridel, Heinsch, Baugut, Jäckel, Raab, Supper apod. a dějiny jednotlivých barokních objektů v Kutné Hoře) a restaurování barokních uměleckých děl.

Součástí symposia bude i exkurse do kostela sv. Jana Nepomuckého v Kutné Hoře a podle možnosti i do jezuitské koleje. V prostorách Jeneweinovy galerie se uskuteční koncert barokní hudby v podání italských umělců.

Je možné a vítané přihlásit se s příspěvkem k tomuto tématu na adresu: dr. Blanka Altová, Dukelská 689, 284 01 Kutná Hora, telefon 0327 - 3725. Na stejné adrese získáte i další informace.

Pozvánky budou rozeslány na všechny odborné instituce, pokud máte zájem o osobní pozvání, zašlete prosím svou adresu. ba

Ženy měst pražských od středověku po 20. století

V rámci mezioborových zasedání, která Archiv hl. města Prahy každoročně organizuje v zájmu probádání málo známých a zkoumaných problémů dějin pražských měst (ve srovnání s jinými městy českých i sousedních zemí) bylo pro podzimní zasedání 1993 zvoleno téma: Role a postavení žen v životě Prahy. Konference by měla zmapovat stav dosavadních znalostí, naznačit možnosti produktivního výzkumu ženského fenoménu ve městě, ukázat na atraktivní a nevyužitelné prameny, prezentovat příklady zajímavých řešení problémů nebo osvětlit některá tradiční témata z tohoto opomíjeného úhlu pohledu. Archiv hl. města Prahy se proto obrací na spřízněné badatelky a badatele s pozváním a výzvou, aby poslali písemně k rukám Jiřího Peška přihlášku s tématem svého referátu. Předpokládaná délka příspěvku je 15-20 minut, v psané podobě pro sborník Documenta Pragensia pak do 20 stran včetně 1 str. resumé. Konferenční příspěvek a datum konání - v rámci měsíce října - budou specifikovány v průběhu prvního pololetí 1993 s ohledem na možnosti konferenčního sálu. Těšíme se na Vaši účast.
Doc. dr. Václav Ledvinka, Archiv hl. města Prahy, Praha 1, Husova 20

BULLETIN UHS 2/93

Ročník 4, číslo 2/1993. Vychází 4x ročně.
Vydává výbor UHS. Dne 25.6.1993.
Redakce: D. Barčová, M. Judlová, L. Konečný, I. Muchka, R. Prahl
Zahr. korespondent: M. Simons (Amsterdam)
Grafická úprava: I. Muchka
Adresa: ÚDU, Haštalská 6, 116 92 Praha 1
Tel: 23 23 23 0, Fax: 232 64 71
Sazba Times CE, Tisk Laser Writer II NTX, Apple Computer
ISSN: 0862-612